

Pracovní list pro školy vznikl jako součást projektu č. DH23P03OW076
podpořeného Ministerstvem kultury České republiky v rámci programu NAKI III.

KLADIVO a kovadlina

Cesta katolické církve Protektorátem Čechy a Morava

Projektová hodina s pracovním listem pro dějepis a společenskovědní předměty k panelové výstavě

autoři: PhDr. Jan Samohýl, Ph.D. a PhDr. Michal Pehr, Ph.D.

1 Úvodní diskuze nad citátem

Úkol – forma (10 minut):

na začátku hodiny pedagog krátce uvede téma život v Protektorátu Čechy a Morava, situace obyvatelstva a odboje proti nacismu. Nad úvodním citátem k panelové výstavě následně učitel může rozvíjet téma odporu proti totalitním praktikám, a to jak z pozice katolické církve, tak i z pozice občanské společnosti. Žáci odpovídají a diskutují jednotlivě.

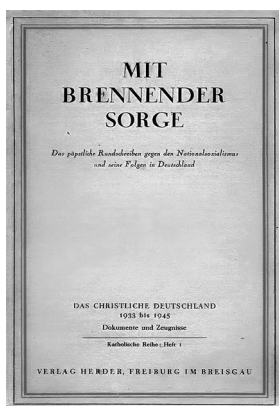
- Jak rozumíte tomuto citátu?
- Kdo by mohl být kladivem a kdo kovadlinou?
- Jak tento citát souvisí s válkou?
- Vybarví se vám nějaké situace nebo příklady i z dnešní doby?

(blahoslavený Clemens August kardinál von Galen, 1941)

„To, co je ukováno na kovadlině, získává svůj tvar nejen od kladiva, ale i od kovadliny. Kovadlina nemůže a ani nemá vracet rány; musí pouze zůstat na svém místě a být pevná. Pokud je dostatečně pevná a tvrdá, vydrží kovadlina nakonec vždy déle než kladivo. Ať kladivo bije sebevětší silou, kovadlina stojí na místě a ani se nehne.“

2 Kritická analýza textu

Encyklika papeže Pia XI. *Mit brennender Sorge* (S palčivou starostí) byla publikována 14. března 1937. Ostře napadla nastupující nacismus a obhajovala základní práva všech lidí. Nebyla napsána jako obvykle latinsky, nýbrž německy a ze strachu z cenzury byla do Německa pašována. Čtena byla o Květné neděli v roce 1937.

pokonkordátní každé naše slovo a každý náš čin byl diktován věrností k smlouvě. Nutně však zjistí s úžasem a vnitřním odporem, jak na druhé straně překrucování smluv, obcházení smluv, olupování smluv o vnitřní obsah a konečně více nebo méně veřejné porušování smluv se stalo nepísaným zákonem jednání.

(Ukázky z překladu encykliky, citováno z Pius XI. Encykliky. Lidové knihkupectví a nakladatelství, Olomouc 1937)

- Co se dělo v Německu katolíků po nástupu Adolfa Hitlera k moci?
- Jak se chová totalitní moc k dohodám?

Úkol – forma (10 minut):

žáci si samostatně přečtou ukázky z encykliky a následně nad textem diskutují.

- S palčivou starostí a se stoupajícím úžasem pozorujeme od delší doby utrpení Církve, vzrůstající útlak vyznavačů a vyznavaček, kteří ve smýšlení i v jednání zůstávají věrni — a to v zemi a v národě, jemuž kdysi přinesl sv. Bonifác světlo a radostné poselství o Kristu a o Říši Boží.
- Každý, kdo si uchová aspoň jiskerku citu pro pravdu a jehož srdce si uchoválo aspoň stín citu pro spravedlnost, musí potom připustit, že v těchto těžkých a na události bohatých letech doby

– Ti, kdo povyšují rasu, národ či některou z jeho konkrétních forem, představitele státní moci anebo jiné základní prvky lidské společnosti na normu, jež převyšuje vše, včetně náboženských hodnot, převrací a falšují řád věcí stvořených podle Boží vůle.

(Ukázka z překladu encykliky *Mit brennender Sorge* citováno z HALAS, František X.: *Fenomén Vatikán*.

Idea, dějiny a současnost papežství, diplomacie Svätého stolce, České země a Vatikán. CDK, Brno 2004)

- Co si myslíte, že je špatného na hodnocení lidí podle jejich příslušnosti k rasám? Vidíte rasistické postoje ve svém okolí i v dnešní době?

3 Rozbor archivní fotografie

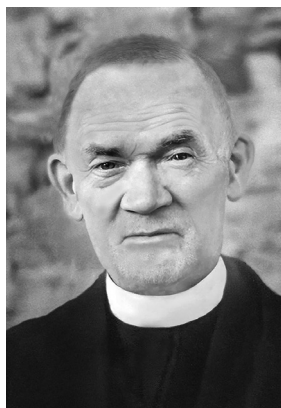
Úkol – forma (10 minut):

(Zdroj: APA)

žáci si prohlédnou archivní fotografii. Za pomoci pedagoga (popřípadě učebnice, internetu apod.) uvedou, kdo osobnosti v popředí jsou, a zjistí o nich základní informace. Žáci mohou pracovat ve dvojicích.

- V jaké společenské pozici byly tyto osobnosti? Jaký byl vztah katolické církve a státu?

4 Příběh kněze Josefa Štemberky

(Zdroj:

Památník Lidice)

P. Josef Štemberka (1869–1942), katolický duchovní

Pocházel z východních Čech z chudé rodiny tkalce. Měl šest sourozenců. Po absolvování biskupského semináře v Hradci Králové byl roku 1894 vysvěcen na kněze a následně působil v Čestíně (okr. Kutná Hora), Stašově u Poličky a ve středočeské Kolči. Od roku 1909 pak celých 33 let působil v Lidicích jako kněz. Obec Lidice se stala jeho druhým domovem a místní obyvatelé si vážili jeho osobní skromnosti a lidskosti. Na jaře 1942 měl již odejít do důchodu. Jeho nástupce ho požádal, aby ještě několik týdnů zůstal z důvodu přípravy stěhování. Do těchto událostí ovšem tragicky zasáhla Heydrichiáda a nacistická pomstychtivost, která si vybrala tuto obec jako místo své odplaty. Josef Štemberka byl 10. června 1942 popraven spolu s dalšími lidickými muži.

„Ve sklepě Horákova statku se muži shromáždili kolem svého faráře. Udělil jim hromadné rozhřešení a potom se společně modlili. Posílení odcházeli na popravu klidně a důstojně, *zpříma s hlavami vzhůru a dívali se upřeně do namířených hlavních pušek, aniž by někdo z nich pronesl slova.* Jeden svědek z řad zaměstnanců Gestapa po válce tvrdil, že *to farář udělal dobře a díky jeho modlitbám a požehnáním šli muži jako ovce na porážku.* Jejich oběť vnímali nacisté jako slabost a vysmívali se jí. V současné době se shromažďují svědectví pro otevření procesu blahořečení lidického faráře.“

(Zdroj pasáže vyznačené kurzívou:

NA, fond Ministerstvo vnitra, zpráva o vyšetřování tragédie obce Lidice, policejní ředitelství v Kladně – bezpečnostní oddělení, 5. 6. 1945)

Úkol – forma (10 minut):

žáci pokračují ve dvojicích. Pedagog moderuje krátkou diskusi ve třídě a může dát události Lidic do dobového kontextu.

- Jak hodnotíte jednání pátera Štemberky?
- V čem může být vzorem pro současnost?

5 Hodnoty a postoje v době nesvobody

Úkol – forma (5 minut): žáci v závěru hodiny debatují s učitelem nad tématem hodiny.

- Jaké jsou hlavní hodnoty křesťanství, popřípadě katolické církve?
- Jaké motivy vedou člověka ke statečnosti a ochotě riskovat?
- Jak by se měl člověk chovat v době nesvobody a co ovlivňuje jeho rozhodování a chování. Znáte ze svého okolí příklady osobní statečnosti?